

גזרת ע״ו/י – האות האמצעית נחה

בלשי השורש – גזרות הנחים

🎯 מה נלמד?

- לזהות פעלים מגזרת ע״ו/י.
- להבין שפועל בן 2 אותיות בעבר או בהווה שייך לבניין קל, גזרת ע״ו/י.
- להכיר את הצלילים המיוחדים בנפעל, בהפעיל ובמשקל פּוֹלֵל.
- להוסיף י/ו באמצע כשנשארות 2 אותיות בלי דגש.

🔎 תיק החקירה

המקהלה שָׁרָה בטקס. „הוא אתמול" – שָׁר. רק שתי אותיות: ש־ר! אין שורש בן שתי אותיות... אז איפה האות השלישית?
היא מתחבאת באמצע: ש־י/ו־ר. 🟠

השם

ע״ו/י: האות האמצעית בשורש (ע׳ הפועל) היא בדרך כלל ו׳, ובשורשים מסוימים י׳. היא נחה – או שלא נשמעת, או שנעלמת לגמרי. לכן תמיד רושמים: ק־י/ו־ם.

🔎 איך מזהים?

„הוא אתמול״ ← בניין ← השמטת מוספיות ← נשארו 2 אותיות בלי דגש? מוסיפים י/ו באמצע. נשארו 3 והאמצעית ו׳ נחה? גם ע״ו/י.

2️⃣ שתי אותיות = קל

כל פועל בעבר או בהווה שיש בו רק שתי אותיות שייך לבניין קל, גזרת ע״ו/י: שָׂר, רָץ, קָם, טָס, זָז.

🎧 נפעל: נָ־וֹ

„הוא אתמול״ בנפעל: נָסוֹג, נָמוֹג. פחות נפוץ: נִדּוֹן, נִזּוֹן. כשהאות הראשונה גרונית: נֶעוֹר.

🎧 הפעיל: הֵ֫י

בהפעיל הה׳ מנוקדת בצירה ולא בחיריק: הֵקִים, הֵעִיר, הֵבִין, הֵרִים. מורידים מוספיות – נשארות 2 אותיות בלי דגש.

🔵 הופעל: הוּ־

גם כאן שורוק במקום קובוץ: הוּקַם, הוּרַם. מעבירים להפעיל: הוּקַם ← הֻקִים.

🔁 פּוֹלֵל

במקום פיעל, פועל והתפעל יש משקל מיוחד: ו׳ אחרי האות הראשונה והאות האחרונה כפולה – פיעל: עוֹרֵר, קוֹמֵם; פועל: עוֹדַד, מוֹטַט; התפעל: הִתְעוֹרֵר, הִתְרוֹמֵם, הִתְכּוֹנֵן. בפיעל רגיל יש דגש באות האמצעית – כאן אין לו מקום, ולכן מכפילים את האחרונה.

🧪 מבחן הפעיל

קיבלתם תבנית הו__ (הופעל) ולא בטוחים אם זו ע״ו/י או פ״י/ו? העבירו את אותו שורש להפעיל: הֵ_י_ (הוּזַז ← הֻזַז, הוּקַם ← הֻקַם) ← ע״ו/י; הוֹ_י_ (הוּרַד ← הוֹרִיד) ← פ״י/ו. המבחן עוזר גם בנפעל: נָכוֹן ← הֻכַּן.

🏗️ הגזרה בבניינים

בניין	דוגמאות
קל	קָם, שָׂר, רָץ, טָס, זָז; גם עֵר, בּוֹשׁ
נפעל	נָסוֹג, נָמוֹג (נָ_וֹ_); נִדּוֹן, נִזּוֹן (נִ_וֹ_); נֵעוֹר, נֵאוֹר (נֵ_וֹ_ – גרוניות)
הפעיל	הֵקִים, הֵעִיר, הֵבִין, הֵזִיז (הֵ_י_)
הופעל	הוּקַם, הוּרַם, הוּזַז (הו__)
פיעל (פּוֹלֵל)	עוֹרֵר, קוֹמֵם, רוֹמֵם
פועל (פּוֹלַל)	עוֹדַד, מוֹטַט, עוֹרַר
התפעל (הִתְפּוֹלֵל)	הִתְעוֹרֵר, הִתְרוֹמֵם, הִתְכּוֹנֵן

🔍 בלשים בפעולה

המקהלה שָׁרָה שיר חדש בטקס.

⏪ **הוא אתמול**	שָׁר
🏗️ **בניין**	קל
✂️ **מה נשאר**	ש־ר
🌱 **שורש**	**ש־י/ו־ר** · ע״ו/י

🔍 בלשים בפעולה

התלמידים והתלמידות הֵקִימוּ גינה בחצר.

⏪ **הוא אתמול**	הֵקִים
🏗️ **בניין**	הפעיל
✂️ **מה נשאר**	ק־ם
🌱 **שורש**	**ק־י/ו־ם** · ע״ו/י

🔍 בלשים בפעולה

הגל נָסוֹג אל הים.

⏪ **הוא אתמול**	נָסוֹג
🏗️ **בניין**	נפעל
✂️ **מה נשאר**	ס־ו־ג
🌱 **שורש**	**ס־י/ו־ג** · ע״ו/י

🔍 בלשים בפעולה

השולחנות הוּזְזוּ לקראת המסיבה.

⏪ **הוא אתמול**	הוּזַז
🏗️ **בניין**	הופעל ← הֻזִיז
✂️ **מה נשאר**	ז־ז
🌱 **שורש**	**ז־י/ו־ז** · ע״ו/י

💡 מבחן הפעיל: הוּזַז ← הֻזִיז (תבנית הֻ_י_) ← ע״ו/י. לעומת הוּרַד ← הוֹרִיד (תבנית הוֹ_י_) ← פ״י/ו.

🔍 בלשים בפעולה

הסיפור עוֹרֵר סקרנות רבה בכיתה.

⏪ **הוא אתמול**	עוֹרֵר
🏗️ **בניין**	פיעל
✂️ **מה נשאר**	ע־ו־ר
🌱 **שורש**	**ע־י/ו־ר** · ע״י/ו

💡 משקל פּוֹלֵל: ו׳ אחרי האות הראשונה, והאות האחרונה מוכפלת.

🔍 בלשים בפעולה

הקבוצה עוֹדֶדָה על ידי הקהל לאורך כל המשחק.

⏪ **הוא אתמול**	עוֹדֵד
🏗️ **בניין**	פועל
✂️ **מה נשאר**	ע־ו־ד
🌱 **שורש**	**ע־י/ו־ד** · ע״ו/י

💡 פועל במשקל פּוֹלֵל: עוֹדֵד.

✋ נסו לבד

1. הכלב רָץ אחרי הכדור. ← **ר־י/ו־ץ**
2. מחר הוא יָקוּם בשש בבוקר. ← **ק־י/ו־ם**
3. הוא הֵרִים את היד כדי לשאול שאלה. ← **ר־י/ו־ם**
4. בית הספר הוּקַם לפני חמישים שנה. ← **ק־י/ו־ם**
5. הגור נִזּוֹן מחלב אמו. ← **ז־י/ו־ן**
6. הרעש הבלתי פוסק קוֹמֵם את השכנים. ← **ק־י/ו־ם**
7. הוא הִתְעוֹרֵר לפני הצלצול. ← **ע־י/ו־ר**

⚠️ שימו לב

- ההבדל מפ״נ: אם נשארו 2 אותיות ויש דגש באות הראשונה (הִפִּיל) – חסרה נ׳ בהתחלה. בלי דגש (הֵקִים) – חסרה י/ו באמצע.
- בנְדוֹן יש דגש, אבל נשארות 3 אותיות (ד־ו־ן) והאמצעית ו׳ – לכן זו ע״ו/י, לא פ״נ.
- קָם בעבר וקָם בהווה נכתבים אותו דבר; „הוא אתמול״ עוזר להחליט.

🧠 סיכום

- ע״ו/י = האות האמצעית בשורש ו׳/י׳ נחה או נעלמת.
- 2 אותיות בעבר/הווה ← קל, ע״ו/י.
- נפעל: נָסוֹג; הפעיל: הֵקִים; הופעל: הוּקַם.
- פּוֹלֵל: עוֹרֵר, הִתְעוֹרֵר – האות האחרונה כפולה.

🚀 עכשיו מתרגלים

פעילויות, משחק ודפי תרגול באתר:

https://gizrot-hanachim.sites.tab.bot/u-av.html

